

ირმა რუსაძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქუთაისი, საქართველო
Irma.rusadze@atsu.edu.ge

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.38>

ადამიანის ფაქტორი ენის ფრაზეოლოგიაში

საკვანძო სიტყვები: ენა და კულტურა, ლინგვოკულტუროლოგია, ფრაზეოლოგია, ადამიანის ფაქტორი, ენობრივი ერთეულები, ეთნოლინგვისტიკა

ჩვენს ყოველდღიურ კომუნიკაციაში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს იმ კულტურული რეალიების გათვალისწინებას, რომლებიც დამახასიათებელია ამა თუ იმ ერის კულტურის ხალხისათვის, ვინაიდან ენა, გარდა იმისა, რომ ის არის თავისი პირდაპირი ფუნქციის განმხორციელებელი, ურთიერთობის საშვალეა და აზროვნების იარაღი, ამავე დროს არის ადამიანისა და ერის შინაგანი სულიერი განწყობის შინაგანი სამყაროს გამოხატვის საშუალება, ერის მთავარი კულტურული მონაპოვარი, ანუ ერის კულტურის პროდუქტი. იგი ამავედროულად არის ერთიანი სამყაროს სხვადასხვა დონეზე აღქმისა და გადმოცემის ინსტრუმენტი.

გამომდინარე იქედან, რომ ადამიანის კულტურის განვითარება შესაძლებელი ხდება კომუნიკაციის წყალობით, ხოლო კომუნიკაცია – კი ენის წყალობით, საფუძველს გვაძლევს თამამად ვისაუბროთ ენისა და კულტურის იმ მჭიდრო ურთიერთკავშირზე, რომლის საშუალებითაც გარე სამყარო სხვადასხვაგვარად აღიქმევა სხვადასხვა კულტურაში. ენა არის ერის სულიერი მდგომარეობის ამსახველი და საზოგადოებრივი მოვლენა, რომლის ფორმების პროცესი ერის კულტურის ღრმა ფესვებს უკავშირდება.

ენისა და კულტურის ურთიერთკავშირს უპირველეს ყოვლისა, განაპირობებს ადამიანი, რომელიც თავისი გასაოცარი გამომხატველობითი ძალისა და უნარის მეშვეობით შესაძლებელს ხდის ენაში გამოხატოს ის შინაგანი კულტურა, რომელიც ინდივიდუალურ ზეგავლენას ახდენს ენის ხასიათსა და თვისებებზე.

ენაში ასახვას პოულობს ადამიანის შემოქმედებითი (შემეცნებითი) მოღვაწეობის მთელი მრავალფეროვნება, რომლის შედეგების მკვიდრდება ენაში; ენაში აისახება იმ პირობების უსასრულო მრავალფეროვნება, რომლებშიც ხდება ადამიანის მიერ ცნობების, ცოდნის დაგროვება სამყაროს შესახებ - ხალხის ბუნებრივი თავისებურებები, მისი საზოგადოებრივი მოწყობა, ისტორიული ბედი, ცხოვრებისეული პრაქტიკა (ე. კოსერიუ) - ყველაფერი, რაც ტრანსმუტაციური სახით, სიმბოლური ინტერპრეტაციით წარმოადგენს ნაციონალური ლინგვოკულტურის საგანს. მაგალითად, ფრაზეოლოგიური ერთეულები:

„სისხლს აიღებს“, „სისხლის ანგარიშს გაასწორებს“, „სისხლი მართებს“ წარმოიქმნა იმ უძველესი ტრადიციის საფუძველზე, რომელიც არსებობდა საქართველოს ერთ-ერთ მხარეში - სვანეთში და გულისხმობდა შურისძიების მიზნით მტრის გვარის მამაკაცის მოკვლას.

ენის ფრაზეოლოგიური ფონდი წარმოადგენს უმდიდრეს წყაროს ხალხის კულტურისა და მენტალიტეტის შესახებ, ფრაზეოლოგიურ ერთეულებში დაფიქსირებულია ხალხის წარმოდგენები მითებზე, წეს-ჩვეულებებზე, რიტუალებზე, ჩვევებზე, მორალზე, ქცევაზე და ა.შ. ისინი ყოველთვის ასახავენ ხალხის შეხედულებებს, საზოგადოებრივ წყობას, ეპოქის იდეოლოგიას.

ადამიანის მიერ სამყაროს შეცნობა დინამიურია; სამყაროს კონცეპტუალური სურათი იცვლება, ხოლო სამყაროს ენობრივი სურათი უფრო სტაბილურია, იგი დიდხანს ინარჩუნებს სამყაროს შემეცნების სხვადასხვა ეტაპზე არსებულ სახეებს, წარმოდგენებს. ამიტომ ხშირად ადამიანი თავის მეტყველებაში იყენებს ისეთ ერთეულებს, რომელთა წარმოშობა მის წინაპართა განსხვავებულ მსოფლმხედველობას, მათ მიერ სამყაროს განსხვავებულ ხედვას ეფუძნებოდა. მაგალითად, ხშირად გამოიყენება ფრაზეოლოგიზმი „გულზე ხელი დაიდე (და ისე თქვი)“, რომლის მნიშვნელობაც განისაზღვრება როგორც „გულწრფელად, სიმართლის თქმა“. ცხადია, მოსაუბრე ამ ფრაზეოლოგიზმის წარმოთქმისას არ აცნობიერებს, რომ ეს ენობრივი ერთეული სიმბოლურად უკავშირდება ქესტს, რომელიც ძველად გამოიყენებოდა როგორც ფიცის, გულწრფელობაში დარწმუნების ნიშანი.

სამყაროს ენობრივი სურათი აყალიბებს ადამიანის სამყაროსადმი (ბუნების, ცხოველებისადმი, საკუთარი თავის, როგორც სამყაროს ელემენტისადმი) დამოკიდებულების ტიპს. იგი განსაზღვრავს ადამიანის დამოკიდებულებას სამყაროსადმი, მისი ქცევის ნორმებს. ყველა ენა ასახავს სამყაროს აღქმისა და ორგანიზების („კონცეპტუალიზაციის“) გარკვეულ ხერხს. ენაში გადმოცემული მნიშვნელობები გაერთიანებულია შეხედულებათა ერთიან სისტემაში, თავისებურ კოლექტიურ ფილოსოფიაში, რომელსაც ენის ყველა მატარებელი იზიარებს.

კულტურას ქმნის ადამიანი, პიროვნება; სწორედ პიროვნებაში წამოიწვევს წინა პლანზე ადამიანის სოციალური ბუნება, ხოლო ადამიანი წარმოადგენს სოციოკულტურული ცხოვრების სუბიექტს.

პიროვნება უნდა იქნას განხილული ხალხის, ეთნოსის კულტურული ტრადიციის პერსპექტივაში, რადგან ადამიანში ადამიანის დაბადებისათვის საჭიროა კულტურულ-ანთროპოლოგიური პროტოტიპი, რომლის ჩამოყალიბებაც კულტურის ფარგლებში ხდება.

ადამიანი ყოველთვის ეყრდნობა იმას, რაც მას რეალურად გააჩნია. სიღრმისეულ კვლევას, შეუძლია დაამტკიცოს, რომ ნებისმიერი იდია, რომლის აღმოცენება ან განხორციელება ადამიანების მისწრაფებებს ახალ ასპარეზს უჩვენებს. თავისი განვითარების უკვე ადრეულ ხანებში ადამიანი ტოვებს მიმდინარე მომენტის საზღვრებს და არ კმაყოფილდება მხოლოდ მგრძნობიარე ტკობით. შულიერი ძალის გასაოცარი მოქმედება არ შემოიფარგლება აზრის არეალით თუ რაიმე წარმოსახვით. ის დიდ ზეგავლენას ახდენს ხასიათის ფორმირებაზე. დამიანური სულის და ხასიათის სწრაფად მზარდ სიახლოვეს, რაც ზოგად მნიშვნელოვანი ქმედითობის წყარო არის, შეუძლია აამაღლოს ადამიანთა მოდგმა მის უმაღლეს ღირსებამდე და სწორედ ენა, რომლითაც ადამიანები უზიარებენ ერთმანეთს გარეგან ჩანაფიქრებს თუ შინაგან გულისტკივილს აერთიანებს სულ სხვადასხვა ინდივიდუალობებს და მჭიდრო ცხოველ კავშირში დგას ხასიათთან. სწორედ ენას, მთელი თავისი გაუგებარი ჰარმონიით ძალუქს ხორცი შეასხას სულიერი მოქმედების იერსახეს.

ენა ადამიანის განვითარების უსაზღვრო შესაძლებლობებს აჩვენებს. ყოველი ენის წარმატება მისი პირველადი შინაგანი ჩარჩოს მონაცემებიდან არის შესაძლებელი. ცივილიზაცია ხალხური წიაღიდან შეიძლება აღმოცენდეს, რომელიც მის სულიერ აღმავლობაზე მოწმობს და რომელიც თავისთავად ამოუხსნელია.

სამყაროს ფრაზეოლოგიური სურათის კვლევა ძალზედ მნიშვნელოვანია. რადგან იგი წარმოადგენს ეთნოსის მიერ სამყაროს ხედვის კომპონენტს, ენის ფრაზეოლოგიურ შემადგენლობაში ხდება ერის მატერიალური და სულიერი კულტურის ფაქტების ფიქსირება, ამა თუ იმ სოციუმის მორალური, ეთნიკური და ესთეტიკური ორიენტაციის ასახვა. სხვადასხვა ტიპის ფრაზეოლოგიზმების, გააჩნია: „მრავალგანზომილებიანი“ სტრუქტურა, რომელიც ცნებითი საფუძვლის გარდა, შეიცავს სოციო-ფსიქოკულტურულ ნაწილს, რომელიც მოიაზრება და განიცდება ენის მატარებლის მიერ და რომელიც მოიცავს ემოციებს, შეფასებებს, ნაციონალურ სახეებსა და კონოტაციებს, რომლებიც დამახასიათებელია ამა თუ იმ კულტურისათვის. (Маслова В.Л., 2004, 236 с).

ახალი პარადიგმის ფარგლებში, რომელიც საშუალებას იძლევა ფრაზეოლოგიური ერთეულების ანალიზისათვის, ეს უკანასკნელნი განიხილება როგორც ენობრივი ინფორმატიული ნიშნები, რომლებიც წარმოაჩენენ ხალხის კულტურის თავისებურებებს, როგორც მენტალური ლექსიკონის ერთეულები, რომლებიც ადამიანთა ერთობის მეხსიერებაში ინახება. ენის სწორედ ფრაზეოლოგიური სუბდონე ასახავს ყველაზე ექსპლიციტურად ეთნოსის შემეცნებითი და ემოციური გამოცდილების სპეციფიკას, მისი მატერიალური და სულიერი კულტურის ნიშნებს.

ფრაზეოლოგია ლექსიკოლოგიის ყველაზე საინტერესო ნაწილს წარმოადგენს იგი შეისწავლის სიტყვათა ჯგუფებს, რომლებიც სტრუქტურის სტაბილურობითა და გადატანითი მნიშვნელობით ხასიათდებიან. თანამედროვე ენის ფრაზეოლოგია მკვლევარების მიერ მთელი რიგი პრინციპების მიხედვით არის სისტემატიზირებული.

თანამედროვე ლინგვისტიკაში ფრაზეოლოგიზმებს მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს. მათი მეშვეობით შესაძლებელი ხდება ენის ლექსიკური ფონდის გამდიდრება, აგრეთვე ამ ენობრივ ერთეულებში აირეკლება ერის ეროვნული და სოციალური თავისებურებანი და ვლინდება ერის პოეტური სული. ფრაზეოლოგიზმები ხატოვანი ენობრივი საშუალებებია, რომლებიც გადმოგვცემენ ერის ზნე-ჩვეულებებს, მათ მისწრაფებებს, კულტურას.

ფრაზეოლოგიზმები რთულ ენობრივ ერთეულებს წამოადგენს. ფრაზეოლოგიურ ერთეულში შემავალ სიტყვებს დამოუკიდებელი მნიშვნელობა არ გააჩნიათ. ისინი წარმოადგენენ მყარ გამოთქმებს.

ენის გამოსახველ საშუალებათა შორის განსაკუთრებული ადგილი უკავია ფრაზეოლოგიურ ერთეულებს. ფრაზეოლოგიზმებში შემჭიდროებული სახით გადმოიცემა გრძნობებისა და აზრების რთული კომპლექსი. ამიტომ მათთვის დამახასიათებელია განსაკუთრებული ორგანიზაცია ყველა დონეზე. ფრაზეოლოგიური ერთეულები, რომლებიც პირველი მწერლის, პუბლიცისტის, პოლიტიკოსის მიერ წარმოიქმნება, ან ადამიანთა ყოველდღიური, ჩვეულებრივი ყოფის პირობებში იქმნება, როგორც გარესამყაროსათვის დამახასიათებელ ნიშან-თვისებათა, მიმართებათა გადმოცემის შედეგი, იძენენ ფრაზეოლოგიურობის სტატუსს, თუკი დაცულია ფრაზეოლოგიურ ფონდში მათი ჩართვის აუცილებელი პირობა - ისინი ენის მატარებლებისათვის ფართოდ გამოყენებად, ხატოვან ერთეულად იცქევიან. კომუნიკაციურ აქტში მათი სრულფასოვანი მონაწილეობისათვის ადრესატის და ადრესატიც უნდა ფლობდეს კულტურულ და ენობრივ კოდს, რაც იძლევა

ფრაზეოლოგიური ერთეულის ამოცნობის, შემდეგ კი მისი მნიშვნელობის გაგების, სწორად გაშიფრვისა და ინტერპრეტაციის საშუალებას.

თანამედროვე მეცნიერების ინტერესის საგანს წარმოადგენს უკვე არა უბრალოდ ადამიანი, არამედ პიროვნება, ანუ კონკრეტული ადამიანი, ცნობიერების, ენის მატარებელი, რომელსაც გააჩნია რთული შინაგანი სამყარო და გარკვეული დამოკიდებულება ბედისადმი, გარე სამყაროსადმი, საკუთარი თავისადმი, მას განსაკუთრებული ადგილი უკავია სამყაროში, იგი გამუდმებით შედის დიალოგში სამყაროსთან, საკუთარ თავთან და სხვა ადამიანებთან. ადამიანი - სოციალური არსებაა, მასში „ადამიანური“ წარმოიქმნება მისი ცხოვრების შედეგად საზოგადოების პირობებში, კაცობრიობის მიერ შექმნილი კულტურის პირობებში. ადამიანის ცხოვრება მთელი მისი თავისებურებებით, იმით არის განპირობებული, რომ იგი საზოგადოების წევრია, ხოლო ეს თავისებურებები სხვადასხვაგვარი ასპექტებით აისახება, ამიტომ სწორედ მათი ურთიერთდამოკიდებულება განსაზღვრავს, ამათუ იმ ერის კულტურას. „კულტურა არის ის, რასაც ადამიანი ითვისებს, როგორც საზოგადოების წევრი“ (თ.გამყრელიძე, 2003. გვ.462)

ენისა და კულტურის ურთიერთმიმართებას იკვლევს ეთნოლინგვისტიკა. დარგი, რომელიც კულტურის, ხალხის ფსიქოლოგიის, მითოლოგიის კვლევისას იყენებს ლინგვისტურ მეთოდებს. ეთნოლინგვისტიკის ინტერესთა სფეროს განეკუთვნება აგრეთვე კავშირები, რომლებიც ენის ფუნქციონირებისა და ევოლუციის პროცესში მყარდება ენობრივ, ეთნოკულტურულ და ეთნოფსიქოლოგიურ ფაქტორებს შორის.

ადამიანის ფაქტორი ენის ფრაზეოლოგიაში არის მრავალმხრივი, რომელიც მოიცავს ადამიანის შემეცნების, კულტურისა და კომუნიკაციის რთულ ურთიერთკავშირს. მიუხედავად იმისა, რომ ენა თავად არის ადამიანის შემეცნების პროდუქტი, ფრაზეოლოგია უფრო ღრმად იკვლევს იმას, თუ როგორ იყენებენ და ინტერპრეტაციას უკეთებენ ადამიანები ამ ენობრივ ერთეულებს სხვადასხვა კონტექსტში.

ენის ფრაზეოლოგიაში დიდ როლს ასრულებს ადამიანის ფაქტორი; ფრაზეოლოგიური ერთეულების უმეტესობა სემანტიკურად უკავშირდება ადამიანს, მისი მოღვაწეობს სხვადასხვა სფეროს, გარდა ამისა, ადამიანი ცდილობს „ადამიანური“ ნიშან-თვისებები მიანიჭოს გარე სამყაროს ობიექტებს, მათ შორის, უსულოსაც. ჯერ კიდევ შ. ბალი ამტკიცებდა, რომ ადამიანის გონების არასრულყოფილება იმაშიც ვლინდება, რომ ადამიანი ყოველთვის ცდილობს „გაასულიეროს“ ყველაფერი, რაც მის ირგლივია. მას არ ძალუძს წარმოიდგინოს, რომ ბუნება მკვდარი და უსულოა; მისი წარმოსახვა მუდამ მიაწერს ხოლმე გარე სამყაროს საგნებს იმ თვისებებსა და მისწრაფებებს, რომლებიც მისი პიროვნების-თვისაა დამახასიათებელი ვ. გ. გაკს მნიშვნელოვანი კორექტივი შეაქვს შ. ბალის გამონათქვამში: „რადგან ადამიანის ყურადღების ცენტრში თვითონ ის იმყოფება, აქედან მომდინარეობს მისი მუდმივი სწრაფვა, აღწეროს გარე სამყაროს საკუთარი თავის მსგავსად. ენობრივი ანთროპოცენტრიზმი პირველყოფილი აზროვნების გადმონათქვამი კი არ არის, როგორც ამას ზოგიერთი ფილოსოფოსი ამტკიცებს, არამედ ენაში ნომინაციის საშუალებათა განვითარების ზოგადი კანონია“. ენობრივი ანთროპომორფიზმი ჩვეულებრივ, მოიაზრება, როგორც ადამიანური ნიშან-თვისებების მინიჭება ბუნების, საგნებისა და მოვლენები-სათვის, ციური სხეულების, ცხოველების და მითოლოგიური არსებობისათვის.

ანთროპოცენტრიზმი როგორც კვლევის პრიციპი, იმაში მდგომარეობს, რომ სამეცნიერო კვლევის ობიექტები პირველ რიგში შეისწავლება იმის მიხედვით, თუ რა როლს ასრულებენ ისინი ადამიანისათვის, როგორია მათი ფუნქციები ადამიანის პიროვნების განვითარებისა და სრულყოფისათვის. ადამიანი იქცევა ათვლის წერტილად ამა თუ იმ მოვლენათა ანალიზის

დროს, იგი ჩართულია ამ ანალიზში, განსაზღვრავს მის პერსპექტივებსა და საბოლოო მიზნებს. (Курякова Е.С, 1995).

ე.ს. კუბრიაკოვას სამართლიანად მიაჩნია, რომ ლინგვისტიკას შეუძლია ახსნას თავისი საკვლევი ობიექტი - ენა - მაგრამ არა მხოლოდ „საკუთარ თავში და საკუთარი თავისთვის“, არამედ ადამიანისა და იმ სამყაროს უფრო ღრმა ახსნა-გაგებისათვის, რომელშიც ადამიანი ცხოვრობს (Курякова Е.С. 1995). ამიტომ ენა გამოდის ხან ასახსნელი ობიექტის, ხან კი ამხსნელი სუბიექტის როლში ისეთ ფენომენებთან მიმართებაში, როგორცაა ცნობიერება, აზროვნება, საზოგადოება, კულტურა და სხვ.

ენა - ეს არის ის, რაც კულტურაში ადამიანის არსებობის ზედაპირზე იმყოფება, ამიტომ მე-19 საუკუნიდან მოყოლებული დღემდე ენისა და კულტურის ურთიერთმიმართების, ურთიერთმოქმედების საკითხი ენათმეცნიერების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პრობლემას წარმოადგენს ამ პრობლემის გადაწყვეტის პირველი მცდელობა ეკუთვნის ვ. ჰუმბოლდტს, რომლის კონცეფციის ძირითადი დებულებები. შეიძლება წარმოდგენილ იქნას შემდეგი სახით: 1) მატერიალური და სულიერი კულტურა აისახება ენაში; 2) ნებისმიერი კულტურა არის ეროვნული, მისი ეროვნული ხასიათი გამოიხატება ენაში სამყაროს განსაკუთრებული ხედვის მეშვეობით; ენისათვის დამახასიათებელია თითოეული ხალხისათვის სპეციფიკური შინაგანი ფორმა; 3) ენის შინაგანი ფორმა წარმოადგენს ხალხის სულის, მისი კულტურის გამოხატულებას; 4) ენა წარმოადგენს შუალედურ რგოლს ადამიანსა და მის გარშემო არსებულ სამყაროს შორის. ვ. ჰუმბოლდტის კონცეფციამ თავისებური ასახვა ჰპოვა ა.ა. პოტებნიას, შ. ბალის, ჟ. ვანდრიესის, ი.ა. ბოდუენ დე კურტენეს, რ. ო. იაკობსონისა და სხვა მეცნიერთა ნაშრომებში.

მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ ენა და სინამდვილე სტრუქტურულად ერთმანეთის მსგავსნი არიან, ჯერ კიდევ ლ. ელმსლევის მიერ იქნა გამოთქმული; იგი აღნიშნავდა, რომ ენის სტრუქტურა შეიძლება გაიგივდეს სინამდვილის სტრუქტურასთან, ან აღებულ იქნას როგორც როგორც მისი მეტ-ნაკლებად დეფორმირებული ასახვა (Ельмслев Л. 1992).

XIX საუკუნის გამოჩენილ მეცნიერთა მიერ (ვ. ჰუმბოლდტი, ა.ა. პოტებნია და სხვ.) ენა მოიაზრებოდა როგორც სულიერი ძალა, როგორც გარემო, რომლის გარეშეც ადამიანი არ არსებობს; ადამიანი ცხოვრობს ენის გარემოცვაში, ენობრივ გარემოში. როგორც ვ. ფონ ჰუმბოლდტი წერდა, ენა არის სამყარო, რომელიც არსებობს გარე მოვლენათა სამყაროსა და ადამიანის შინაგან სამყაროს შორის (Гумбольдт В. 1984).

აქედან გამომდინარე, ენა არ არსებობს ჩვენს გარეშე, როგორც ობიექტური მოცემულობა, იგი თვითონ ჩვენში, ჩვენს ცნობიერებაში, ჩვენს მეხსიერებაშია;

ვ.ა. მასლოვა წერს, რომ ადამიანი მოიაზრება როგორც გარკვეული ეროვნების, მენტალობისა და ენის მატარებელი, რომელიც მონაწილეობს ერთობლივ მოღვაწეობაში ეროვნული ერთობის სხვა წარმომადგენლებთან (Мослова В.С. 1991).

ენა არის ერთადერთი საშუალება, რომელსაც შეუძლია დაეხმაროს ადამიანს ადეკვატურად აღიქვას სამყარო. ჰუმბოლდტი ენას ადამიანის გონის უმთავრეს მოღვაწეობად მიიჩნევს. მისი აზრით, ენის ადეკვატური შესწავლისათვის აუცილებელია ადამიანის ცნობიერებასთან და აზროვნებასთან, კულტურასთან და სულიერ ცხოვრებასთან მისი მჭიდრო კავშირის გათვალისწინება. ჰუმბოლდტისათვის ენა ხალხის ერთიანი ენერგიაა. იგი ეროვნული ფორმის მქონე კოლექტიური მოვლენაა. ამდენად, ენობრივი კოლექტივი ჰუმბოლდტის მოძღვრებაში ერთდროულად სოციოლოგიურ და ლინგვისტურ ცნებად გვევლინება (გამყრელიძე 2003, 465)

ამრიგად, ენა წარმოადგენს კულტურის შემადგენელ ნაწილს და მის იარაღს, იგი არის კულტურის სახე; ენა მკაფიოდ გამოხატავს ნაციონალური მენტალობის სპეციფიკურ ნიშან-თვისებებს და დღეს, თანამედროვე მსოფლიოში შექმნილ ვითარებაში, როდესაც მთელი მსოფლიო საზოგადოება მიდის გლობალიზაციის გზით, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ადამიანი და მისი ფაქტორი ნებისმიერი ენის ფრაზეოლოგიაში და ამავე დროს წარმოგვიდგენს ცალკეული კულტურის სპეციფიკასა და თვითმყოფადობას. ენის ფრაზეოლოგია განხილულია კულტურასთან, ადამიანის აზროვნებასთან, ფსიქიკასთან და სულიერებასთან მჭიდრო კავშირში. ენისა და კულტურის ურთიერთმიმართებას კი უპირველესად, განსაზღვრავს ადამიანი თავისი მენტალობით, ემოციებით. ადამიანის ფაქტორი ენის ფრაზეოლოგიაში დინამიურია და მუდმივად ვითარდება. დროთა განმავლობაში ჩნდება ახალი ფრაზეები სოციალური, ტექნოლოგიური და კულტურული ცვლილებების საპასუხოდ, რაც ასახავს ენის ადაპტირებას და კრეატიულობას.

ლიტერატურა:

1. გამყრელიძე, თ., კიკნაძე ზ, შადური, ი., შენგელაია, ნ. *თეორიული ენათმეცნიერების კურსი*. თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2003.
2. ლებანიძე გ. *კულტუროლოგიის საფუძვლები*. თბილისი. 2004
3. Белл Г.П. Социоллингвистика (Цели, Методы и Проблемы) Москва, 1980
4. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию, М., 1984).
5. Ельмеслев Л. *Общее языкознание*. М., 1992
6. Кубрякова Е.С. Эволюция лингвистических идей во второй половине 20 века//Язык и наука конца 20 века. М., 1995
7. Маслова В.Л., *Когнитивная лингвистика: Учеб. пособие*, Минск, 2004, 236 с).
8. Мослова В.С. *Связь мифа и языка//Фразеология в контексте культуры*. М., 1991).
9. Cowie, A. P. *Phraseology*. In *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, ed. R. Asher, Oxford: Pergamon Press, 1994.
10. Green, G. M. *How to get people to do things with words*. New York: Academic Press, 1975.

Irma Rusadze

Akaki Tsereteli State University
Kutaisi, Georgia

Irma.rusadze@atsu.edu.ge

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.38>

The Human Factor in Language Phraseology

Abstract

In this paper special emphasis is on the human factor in language phraseology where the subject of interest is not just a person, but a person that is, a concrete person, a bearer of consciousness who has a complex inner world and a certain attitude to fate, to the outside world, to himself. He has a special place in the world.

The human factor plays a big role in the phraseology of the language. Phraseologisms arise spontaneously, independently of each other, in different periods and in different languages. Their common basis is the common physical and psychological characteristics of a person, the common conditions of development.

The human factor in language phraseology is dynamic and constantly evolving. New phrases emerge over time in response to social, technological and cultural changes, reflecting the adaptability and creativity of the language.

Key Words: Language and Culture, Lingoculturology, Phraseology, The Human Factor, Language Units, Ethnolinguistics